

Евалуација пројекта Критичка рецепција аматерских позоришта у Србији

УВОД

Дефиниција аматерског позоришта и о разлозима за пројекат

О аматерским представама веома ретко се пишу критике. О животу аматерске представе можемо сазнати на основу информације о премијери, некој репризи, из штурога записа селектора, или када заузму мали простор у извештају жирија на неком од фестивала. Овакав став критичара и стручне јавности у супротности је са чињеницом да су најзначајнији позориштници XX века били, а неки су остали аматери. На другој страни аматерско позориште је школа за живот, за развој хуманих вредности и непосредни контакт са уметношћу свих учесника, која се на крају дели са публиком. Удружење критичара и театролога Србије је аплицирало и добило подршку Министарства културе Србије за пројекат Критичка рецепција аматерских позоришта Србије у жељи да покажу да су аматерске представе важне као паралелна историја театра.

Кључно питање за аматерска позоришта је било како опстати током пандемије корона вируса и како наставити даље када су услови за рад постали иоле нормални. У међувремену, критичко промишљање позоришта у медијима је десетковано. Потрудили смо се да нађемо начине да отворимо простор за објављивање критика о аматерским представама. На почетку пројекта Критичка рецепција аматерских позоришта у Србији чланови Удружење критичара и театролога Србије (Андреј Чањи, Борисав Матић, Дивна Стојанов, Зоран Максимовић, Марина Миливојевић Мађарев и Милан Мађарев) су се одредили према термину аматерско позориште. Од помоћи је била дефиниција редитеља и театролога др Владе Крушића да када кажемо аматерско позориште не одређујемо априори, као и код професионалног позоришта, да ли је нека представа добра или лоша, већ само констатујемо социо-економски статус уметника.

Подела аматерских позоришта

Подела аматерских позоришта може да буде:

1. По оснивачу и/или месту (аматерско позориште при Културном центру/Дому културе: градска, варошка и сеоска), школска позоришта и позоришта као група грађана или као самостална институција;
2. По узрасту полазника (дечија, омладинска, академска и мешовита),
3. По начину организовања рада: драмско-репертоарско позориште, драмски студио тј. школа глуме и/ли примењено позориште.

Свако позориште се може пронаћи у оваквој подели, а што се тиче начина рада она може бити константна, а може се мењати од пројекта до пројекта.

Принцип селекције гледања представа

Применили смо принцип репрезентативности који се огледа у избору представа које су биле у такмичарским програмима фестивала, али смо гледали и премијерне и репризне представе на које смо позвани. У протеклом периоду чланови Удружења позоришних критичара и театролога Србије који су били укључени у пројекат су гледали представе аматерских позоришта, писали о њима критичке текстове, правили интервјуе са истакнутим позоришницима и започели мапирање аматерских позоришта. Целокупно мапирање аматерских позоришта захтева континуирано праћење тако да се надамо да ће овај пројекат наставити и 2023. години и наредних година. У односу на записе о аматерском позоришту у штампаним медијима и књигама упадљиво је више информација које се могу добити на веб сајтовима, на снимцима њихових представа на www.youtube.com, на снимцима из видео архива позоришта и на друштвеним мрежама.

Фестивали

Главни фестивали аматерских позоришта су већ деценијама Републички фестивал аматерских позоришта Србије (РФАПС) у Кули и Мајске игре у Бечеју. Ова два фестивала су деценијама били у ингеренцији Савеза аматера Србије (од прошле године Централни савез аматера у култури Србије). Савез аматера Србије има пирамидалну такмичарску структуру од оснивања до данас. Селектори гледају представе на окружним и међуокружним смотрама, један селектор прави селекцију представа за Београдски аматерски фестивал (БАП), аматерска позоришта из Војводине имају још један квалификациони филтер на Сусрету аматерских позоришних друштава Војводине, а најбољи се квалификују за Републички фестивал аматерских позоришта Србије. Овај Фестивал који је основан 1951. године у Београду мењао је своје место одржавања, али се временом усталио у Кули, где се одржава и дан-данас. Најбоље аматерске представе су се такмичиле на фестивалу драмских аматера Југославије на Хвару од 1957. године до 1972. године. Домаћин овог фестивала је било Требиње од 1972-1992. године где се и данас на Фестивалу фестивала такмиче најбоље представе из региона уз две првопласиране представе са РФАПС-а у Кули.

Селектори савеза аматера Србије који су бирали представе за РФАПС у Кули бирали су и најбоље представе за децу које су онда извођене на Смотри драмског ствараолаштва деце Србије - „Мајске игре у Бечеју. Ову Смотру су основали Савез аматера Србије и Скупштина општине Жабари 1958. године, тако да је четрнаест година одржавана у Жабарима, а од 1993. године се сели у Бечеј. Право учешћа су имала деца од 7 до 14 година. Мајске игре у Бечеју имају статус такмичарског међународног фестивала од 2007. године, потенцијални учесници се пријављују на конкурс, а онда

селектор бира до 14 представа. И даље се такмиче позоришне представе са децом која су између седам и петнаест година, али уведена је и категорија позоришних представа за младе са учесницима од 15-27 година.

Милан Мађарев је у свом тексту у „Сцени” бр. 3/2022 (https://pozorje.org.rs/wp-content/uploads/2022/12/Scena_3-2022__web.pdf) писао о представама Позоришта „Стеван Сремац” из Црвенке и Центра за културу „Масука” из Велике Планае који су чести учесници РФАПСА-а у Кули. Позориште „Стеван Сремац” из Црвенке је на прошлогодишњем 63. РФАПС-у извело представу *Ожалошћена породица* Б. Нушића у режији Игора Павловића, док је Центар за културу „Масука” из Велике Планае извело представу *Мрешићење шарана* А. Поповића у режији Дејана Цицмиловића. Међутим, Удружење грађана „Трстеничко позориште” Трстеник у сарадњи са Драмским атељеом „Вук Караџић” из Грабовца (некадашње Трстеничко позориште) приредило је прворазредно изненађење и победило на 63. РФАПС-у са представом *Српска драма* Синише Ковачевића у режији Милоша Милошевића Шике. Позориште које је остало без матичне сцене и са (не)познатим редитељем који је режирао *Српску драму* је победило не само у Кули, већ и на Фестивалу фестивала у Требињу. О овој представи Милан Мађарев је писао у Часопису КУЛТ: <https://casopiskult.com/srpska-drama-i-amatersko-pozoriste/>. На другој страни приметна је постепена смена генерација извођача и редитеља, јер су у такмичарском програму РФАПС-а учествовале три омладинске представе: *Пола пола* Милене Богавац у режији Тијане Петровић и извођењу полазника школе глуме Дома културе Прокупље Аматерског позоришта „Хранислав Драгутиновић”; *Шта је било деда* ауторски пројекат Павла Јеринића у извођењу Студија „Бис” из Београда. и *All shook up* (Одлепио сам кроз) Гимназијског позоришта из Руме.

Дивна Стојанов је писала о награђиваним представама за децу на прошлогодишњим Мајским играма у Бечеју у свом тексту „Омладински аматерски театар” објављеном у „Сцени” бр. 3/2022 (https://pozorje.org.rs/wp-content/uploads/2022/12/Scena_3-2022__web.pdf) Стојанов је анализирао представу у категорији за децу *Капетаницу Цун Пиплофокс* по мотивима радио драме Душана Радовића у режији Јоване Мишковић и Душана Вукашиновића, глумаца СНП Нови Сад у извођењу Глумачке радионице Дома културе Чачак, затим у конкуренцији представа за младе *Краљ Иби* Културоциклина из Крушевца, *Перон за сутра* Аматерског позоришта Дома културе Пријепоље - Омладинска сцена по мотивима текста *Цепови пуни камења* Мери Џонс у режији Уроша Младеновића и о представи *Пола, пола* Миње Богавац у извођењу полазника школе глуме Дома културе Прокупље Аматерског позоришта „Хранислав Драгутиновић” и режији Тијане Петровић која је била у такмичарском програму 63. РФАПС-а у Кули.

Дивна Стојанов у свом другом тексту „Како настаје добар текст за аматерско позориште?” указује на три приступа који се огледају у писању драме, стварању текста из документарног материјала или у драматуршком сажимању текста чиме се ствара актуелизација представе. Стојанов је гледала три представе на 25. Фестивалу академских позоришта Србије (ФАПС) који је био у септембру прошле године у АКУД-у „Соња Маринковић” у Новом Саду. Гледала је представу: *Штамбиљ* Александра Васиљевића у режији и под менторством Огњена Тодоровића у извођењу групе ДАСКЕ – Драмска Аматерска Скупина Ентузијаста из Лакташа која се бави темом лезбијског односа једне девојке са села и будућег младожење Вање (за кога се испоставља да је женско) и традиционалне породице и околине која се не слаже са таквим избором. У представи GAME искусни Сејо Ђулић са глумцима Мостарског театра младих и мигрантима из избегличког центра Селаковац код Мостара (међународни ИМРАСТ пројекат) се бави темом избеглиштва и прожимањем две културе користећи различите технике које подсећају на бартер Один театра из Данске. Трећа представа са 25. ФАПС-а је *Буђење пролећа* Франка Ведекинда у режији драмских педагога Ибре Сакића и Јелене Здравковић и извођењу Театра Мишоловка из Новог Сада. Захваљући добром штриху Ведекиндов текст написан пре више од сто година је зазвучао актуелно и модерно каад је упризорен.

Свој скроман допринос писању драмских текстова за децу и младе даје Међународни фестивал дејчих и омладинских представа - ДОПС у Јагодини на 12. ДОПС-у награду "Селимир В. Милосављевић" за савремени драмски текст намењен деци и младима је добила Ана Симовић, програмска уредница у Центру за културу „Масука“ у Великој Плани. Ана Симовић је награду добила за текст „It’s my life“. Прошле године је омладинско аматерско позориште добило још једног аутора (писца и редитеља) у Сањи Вељковић из Културног центра Рача. Она је са ауторским пројектом *Она и он* који је радила са ученицима Средње школе „Ђура Јакшић” из Раче освојила награду за најбољу представу на 24. Позоришним сусретима гимназија у Крагујевцу, награду за колективну игру и за студијски рад са омладинским ансамблом на фестивалу ПРКОС у Књажевцу и награду за најбољу представу на 15. Фестивалу аматерских казалишта у Славонском Броду.

Фестивал драмских аматера села Србије - Федрас у Малом Црнићу су основали 1972. године Културно-просветна заједница Србије, Савез аматера Србије и Културно просветно заједница Мало Црниће. Циљ овог фестивала је био „да подстиче, негује и афирмише позоришни аматеризам на селу”. Прошле године овај фестивал је обележио пола века постојања али је променио концепцију и постао фестивал драмских аматерских сцена Србије. Фестивалска транзиција како је то образложио редитељ Небојша Брадић у свом ауторском тексту објављеном у часопису „Сцена” иницирана је смањењем броја и квалитета сеоских представа који је довео у питање опстанак ФЕДРАС-а. Међутим, ако се сетимо разлога за оснивање фестивала промена концепције је довела

до губљења препознатљивог идентитета. Драмски аматери села су жртве инсистирања на квалитету Савеза аматера Србије, али без менторске подршке и могућности да ангажују истакнуте редитеље или педагоге за своје представе. Упркос томе, истрајни аматери са села стварају занимљиве представе које смо видели током нашег пројекта. На првом месту је ту *Српска драма* Удружења грађана „Трстеничко позориште” Трстеник у чијој је реализацији помогао Драмски атеље „Вук Караџић” из села Грабовац. Куриозитет своје врсте је треће место *Српске драме* (најбоља представа у Србији и региону) на прошлогодишњем ФЕДРАС-у.

У оквиру пројекта Мађарев је гледао представу *Чорба од канаринца* Милоша Радовића у режији Милана Мартиновића и извођењу Аматерског позоришта "Јовица Јелић" из Банатског Карађорђева на 30. Данима Лазе Телчког у селу Кумане (код Новог Бечеја). Мартиновићево аматерско позориште сваке године има на репертоару више представа са којима гостује по Србији. Критика о представи *Чорба од канаринца* Милана Мађарева је објављена на веб сајту Часописа КУЛТ: <https://casopiskult.com/corba-od-kanarinca-prikaz-predstave/> и на веб сајту Удружења критичара и театролога Србије.

Центар за културу Пожаревац организује два фестивала аматерских позоришта – „Миливојев штап и шешир“ и Смотру драмских аматера Подунавља и Поморавља „Живка Матић“ и један фестивал професионалних позоришта - Глумачке свечаности „Миливоје Живановић”. На 15. Смотри драмских аматера Подунавља и Поморавља „Живка Матић“ Мађарев је гледао представе истакнутих редитеља Драгана Остојића и Дејана Цицмиловића. Драган Остојић је сажео текст Нушићеве *Протекције* тако што је избацио неке реплике и монологе, али није успео да избегне сценску монотонију. Све у свему, Остојићева поставка Нушићеве *Протекције* у извођењу Градског позоришта Културног центра из Смедеревске Паланке је представа неуједначеног квалитета са неколико добро креираних комичних сцена. Представа *Сан летње ноћи* у режији Дејана Цицмиловића и извођењу Позоришта „Миливоје Живановић“ ЦЗК Пожаревац има атрактиван тотал дизајн, али и поред радикалне адаптације текста и прилагођавања могућностима глумца у томе је само делимично успео. Ипак, оно по чему ће се ова представа памтити је вансеријски глумац Валентино Ољача који игра Николу Вратила. Ољача је показао изузетну харизму и комичарски рафинман какав се ретко среће. О поменутих представама Мађарев је писао за Часопис КУЛТ: <https://casopiskult.com/san-o-pozoristu/>

Милан Мађарев је на фестивалу БАГ ФЕСТ-у у Дому културе у Бољевцима гледао представу „Ближи небу” Жељка Хубача у режији Дарка Злопорубовића (гостовање Драматера Лесковачког културног центра). Баг театар већ годинама сарађује са Бором Ненићем, некадашњим глумцем НП Сомбор и редитељем који је своје театарске почетке имао у Академском позоришту „Бранко Крсмановић” из Београда. Ненић је пре коју годину поставио урнебесне *Коваче* Милоша Николића

са овим ансамблом. О представи *Ближи небу* Мађарев је писао за часопис КУЛТ:
<https://casopiskult.com/blizi-nebu-zeljka-hubaca/>

Милан Мађарев је писао за часопис КУЛТ и о јубиларном 10. фестивалу Позоришни дани Јована Ђорђевића у Сенти: <https://casopiskult.com/putujuce-pozoriste-sopalovic-u-reziji-milosa-jagodica/>. Фестивал су организовали Српски културни центар „Стеван Сремац” из Сенте и Камерна сцена „Мирослав Антић” Сента. На фестивалу у Сенти су учествовала аматерска позоришта која гаје дугогодишњу успешну сарадњу са редитељима. На пример, изведена је представа *Путујуће позориште Шопаловић* у режији Милоша Јагодића и извођењу Културно-просветног центра Петровац на Млави Позориште „Драгољуб Милосављевић Гула” које сарађује са овим редитељем двадесетак година. На фестивалу је учествовало и Позориште „Раша Плаовић” са Уба са представом *Бajка о позоришту* Владимира Ђурђевића у режији Душка Ашковића која је била учесник многих фестивала прошле године. Мађарев је писао о овој представи за Часопис КУЛТ: <https://casopiskult.com/bajka-o-pozoristu-pozorisna-kritika/> На фестивалу се представио и Драмски студио „Шмиранти” из Новог Сада са представом *Сви смо ми однекуд дошли, а неко и мало раније* Александре Мрђен са темом цикличних миграција у режији Андреје Моретија. Представа користи искуства примењеног позоришта и окупља ансамбл широког старосног спектра уз двоје професионалних глумаца (Бошко Петров и Сања Поповић Петров) који и воде ово позориште.

ПРЕДСТАВЕ ПО ПОЗИВУ

У току пројекта Мађарев је гледао премијерно извођење представе "2:14" Дејвида Пакета у режији Игора Павловића и извођењу Драмског студија Градског позоришта Бечеј. Текст "2:14" је један од ретких савремених текстова који је писан за младе извођаче и указује на случај једног младића који је убио више својих вршњака у тренутку психичке кризе. Градско позориште Бечеј је развило дугогодишњу сарадњу са редитељем Павловићем која као по правилу постиже фуриозну колективну игру и спремност извођача да дају све од себе, без обзира на постављени задатак. О представи "2:14" Мађарев је писао за часопис КУЛТ: <https://casopiskult.com/predstava-2-14-ili-analiza-adolescentnog-zivota/>

Андреј Чањи је писао о „жестокој минималистичкој” представи *Црвена, сех и последице* Миње Богавац у извођењу [Аматерског позоришта „Ђорђе Дамјанов Ђекша“](#) из Јаше Томића у режији Радована Зубца. Чањи је објавио критику ове представе на веб сајту <http://www.seecult.org/vest/zestoki-minimalizam>. Чањи је написао и текст о представи *Развојни пут Боре Шнајдера* Александра Поповића коју је режирао Дејан Цицмиловић у Камерној сцени „Мирослав Антић” из Сенте. У својој критици Чањи је истакао како је Бранислав Унгиновић развио свој лик Боре Шнајдера од привидне несигурности све до глумачког урагана. Наравно, да

би се оваква креација направила потребни су и инспирисани партнери и редитељ Дејан Цицмиловић који ће све то да склопи у складну целину. Критика Чањија о представи *Развојни пут Боре Шнајдера* се налази на линку; <http://www.seecult.org/vest/glumacka-oluja?fbclid=IwAR2s-DkWPtQVN5LNH9DML0f4v11-s9QarNp1IGfxYckM0ImURvLPXcTV1qk>

Тек основани Театар инат, Удружење Пркос је више него пријатно изненађење за аматерску сцену Србије. За годину дана Андријана Симовић, иначе глумица НП Ужице је поставила *Чудо у Шаргану* Љубомира Симовића и *Госпођу министарку* Бранислава Нушића. У поставци *Чуда у Шаргану* редитељка је успела да разигра простор и да постигне посвећену колективну игру ансамбла. Иновација у поставци је да се не појављују војници из Првог светског рата и подела улога у којој глумица Марија Маричић игра Просјакињу уместо Просјака како је то назначено у Симовићевом тексту. У глумачком ансамблу се истиче млада Александра Бонцулић (алтернација Јелене Тешић) као конобарица Цмиља. О представи *Чудо у Шаргану* Мађарев је писао у Часопису КУЛТ: <https://casopiskult.com/o-predstavi-cudo-u-sarganu-teatar-inat-udruzenje-prkos/> О представи *Госпођа министарка* Бранислава Нушића је писао Борисав Матић истичући Бојану Костовић која игра улогу Живке министарке. О представи *Госпођа министарка* Борисав Матић је писао за <http://seecult.org/vest/radost-ludickog-amaterizma>.

Марина Миливојевић Мађарев је гледала извођење представе Галеб А. П. Чехова у режији Мине Ђирић и Милана Церовића у извођењу Академског позоришта „Крсманец“ на сцени Атељеа 212, којом је обележена стогодишњица од оснивања овог најстаријег академског позоришта на свету. Текст је објављен у недељнику „Време“ и на веб сајту нашег Удружења.

Интервјуи

Због вишедеценијског рада у аматерском позоришту Србије и формиране редитељске поетике Милан Мађарев је направио интервју са Дејаном Цицмиловићем за новосадску „Сцену“. У „Сцени“ о свом односу према аматерском позоришту је говорила Мирјана Карановић у интервјуу који је дала Борисаву Матићу. Андреј Чањи је направио интервју са Иваном Меденицом, критичарем, театрологом и проф. ФДУ.

О пројекту

О пројекту Критичка рецепција аматерских позоришта Србије Мађарев је написао текст *Аматерско позориште у транзицији* који је такође објављен у Сцени.

Школско позорје

Зоран Максимовић из Позоришног музеја Војводине је написао текст *Почеци школског позоришта у Срба и Школско позорје - Фестивал средњих школа Војводине*. Школско позорје (основано 1994. године) у Гимназији „Светозар Марковић” у Новом Саду је фестивал средњих школа и гимназија Војводине. Позоришни музеј Војводине у својим штампаним издањима и учешћем њихових истакнутих стручњака у жиријима фестивала аматерских позоришта и у улози водитеља разговора показује пуно уважавање за овакав вид стваралаштва.

Проширење сарадње

Рок Андрес, уметнички директор Шентјакобског гледалишча из Љубљане је показао интерес да критичари из Словеније аплицирају код Министарства културе Словеније са пројектом који био по угледу на наш пројекат. У жељи да помогнемо послали смо им допис на шта смо се ми фокусирали у нашем пројекту. Направљен је договор да се током 2023. године направи размена искустава на неком стручном скупу у Словенији и/ли у Србији.

Удружење критичара и театролога Србије је у оквиру пројекта остварило сарадњу са Факултетом драмских уметности у Београду који је покренуо први Фестивал Домова/центра за културу у Пироту, где је Мађарев помогао у анимацији учесника, учешћу у разговору на тему аматерског позоришта и водио је једну радионицу. Сусрет директора домова /центра за културу је показао да постоји велики простор за размену искустава, за сарадњу и размену представа. У периоду после Фестивала у пироту Адмира Миа Мостарац, агилна директорка Дома културе из Пријепоља је успела да анимира директоре Дома културе „Јован Томић” из Нове Вароши и Дома културе „Пиво Караматијевић” из Прибоја да направе копродукцијски пројекат *Свадба* АП Чехова у режији Данијела Петковског и Иване Јановић.

ЗАКЉУЧАК

На основу увида у продукцију аматерских позоришта примећујемо да Ниш, Крагујевац, Врање, Зајечар, Бор, Неготин, Пирот, Нови Сад, Суботица, Вршац, Кикинда, Краљево, Сомбор, Зрењанин, Нови Пазар имају сразмерно мало аматерских позоришта. На једној страни то су места где већ дуго делују професионална позоришта, или су некадашња градска позоришта добила професионални статус. С обзиром на величину, чак и Београд има мало аматерских позоришта, за које интерес обично опада после завршетка школовања. Сliku донекле поправљају омладински театри где бивши ученици гимназија или средњих школа настављају и даље да се баве глумом: Студио глуме Театар 011 који води Наташа Радоњић и Театар 5 који води Зоран Ракић.

То значи да пламен аматеризма гори у школском позоришту, академском позоришту, примењеном позоришту и у градовима и мањим местима где постоји институционална подршка као што су

Пожаревац, Смедерево, Смедеревска Паланка, Јагодина, Ваљево, Велика Плана, Алексинац, Бечеј, Кула, Црвенка, Сента, Инђија и Стара Пазова. Евидентно је јачање школских и омладинских позоришта који своје место већ годинама налазе и на РФАПС-у у Кули. Такође, драмски студији и Школе глуме се представљају са све занимљивијим представама. Прошле године некадашњи Савез аматера Србије је преименован на изборној скупштини Централног савеза аматера у култури Србије с надом да се нешто може променити набоље. Централни савез аматера у култури Србије ће покушати да заустави процес слабења утицаја некадашњег Савеза аматера Србије чији стручни кадрови нису могли (или умели) да ухвате корак са новонасталим променама. Амаатерска позоришта су остављена да се самоорганизују тако да су градска и варошка позоришта направила систем размена представа и никли су многобројни фестивали аматерских позоришта. Судбина једне аматерске представе не зависи више само од пласмана на РФАПС-у у Кули, већ представе настављају да живе кроз гостовања и фестивалска извођења која су појачала аматерски жар, дружење и сарадњу. Време ће показати какво ће бити деловање новог Савеза који не треба да одбаци добра искуства из прошлости, али да притом иде у корак са временом и да се прилагоди транзицији кроз коју пролази наша земља.

Милан Мађарев

Како настаје добар текст за аматерско омладинско позориште?

Гледајући кроз историју драмске уметности, тинејџери су ретко били јунаци драма. Код Шекспира Ромео и Јулија који су у животној доби која одговара данашњим средњошколцима, третирају се као формиране, зреле особе (иако доносе незреле одлуке). Такав однос потиче од увреженог веровања до класицизма да је дете само одрастао човек у малом. Под утицајем развоја науке и психологије 1891. године настаје прва драма *Буђење пролећа* Френка Ведекинда у којима тинејџери имају све стереотипне одлике данашњих тинејџера. Едвард Бонд, драмски писац, 1974. године превео је са немачког на енглески *Буђење пролећа* и то је био први превод целокупног текста укључујући и његове најконтраверзније сцене. У Бондовом опусу такође се налазе драме намењене овој демографској групи (*Спасени, Деца, На унутрашњем мору...*), а писац је један период свог списатељског рада посветио драми у едукацији (ТПЕ) у оквиру *Big Brum Theatre in Education* организације. Током 1970-их и 1980-их своју премијеру доживљава драма *Класни непријатељ* Најдела Вилијамса, *Драга Јелена Сергејевна* и *Кући* Људиле Разумовске а настају и филмови као што су Кјубрикова *Паклена поморанца*, *Јутарњи клуб* (*The Breakfast Club*), *Слободан дан Фериса Булера* (*Ferris Bueller's Day Off*)... Свима је заједничко насиље, бесциљност младих, суштински

недостатак заинтересованости ауторитета према ученицима, осећај испразности и погубљености тинејџера. Савремени домаћи драмски писци и списатељице наставили су традицију писања о младима и њиховим проблемима.

Међутим, каква је ситуација са драмама у аматерским драмским позориштима? На који начин се врши избор, нарочито имајући у виду да је понекад пресудна карактеристика за избор драме број лица како би се поклапао са бројем полазника драмске групе. У овом тексту на три различита примера биће показана три различита, али једнако успешна пута којим се може кренути приликом одабира текста за инсценацију – када се представа ради на основу написаног, савременог текста; када млади заједно са фацилитатором пишу пост-драмски текст на тему коју заједнички истражују; када се актуелизује и адаптира старији комад.

На 25. Фестивалу академских позоришта Србије (ФАПС) одржаном у септембру прошле године у просотријама АКУД Универзитета у Новом Саду *Соња Маринковић* издвојила су се два интересантна примера. Прва је представа *Штембиљ* по класичном, добро скројеном комаду младог драматурга Александра Васиљевића у режији и под менторством Огњена Тодоровића и у извођењу групе ДАСКЕ – Драмска Аматерска СКупина Ентузијаста из Лакташа. Синописис је следећи: Патријархални родитељи Ђука и Младен у херцеговачком, традиционалном селу Голобрђе спремају се на долазак њихове кћерке Милуше и будућег младожење Вање из Београда. Током трајања драме Милуша у неколико наврата руши темеље руралног и конзервативног села припремајући родитеље на урабну средину којој сада припада и телефоном их упозорава да је младожења веган, те да припреме ручак без меса; да има тетоваже... Читава радња је ритуална припрема за долазак кћерке, а против тежа родитељима је комшиница, учитељица, школована у граду која је од недавно без посла како у селу нема деце. Обрт настаје када се Милуша појави без младожење и када након низа комичних ситуација публика и родитељи сазнају да је кћерка лезбејка, а младожења Вања заправо женско. На крају нам се не нуди помирење или промена односа већ Милуша саопштава да заједно са Вањом одлази у неконзервативну западну Европу чиме се сугерише, врло песимистично, да на овим просторима, нарочито у сеоским срединама, нема еманципације.

Натуралистичком режијом и глумом Лакташи су у потпуности дочарали амбијент и атмосферу мале средине неспремне да се прилагоди савременим схватањима света. Како је и само место из којег долази глумачка трупа мање и како живимо у патријархалном друштву где је тема сексуалне

оријентација у великој мери табуизирана, рад на представи *Штембиљ* пружио је младима могућност да промишљају ове теме, да се баве сукобом генерација и питањем слободе у младости.

Велика предност аматерског позоришта јесте његова отвореност за драмске текстове младих аутора и ауторки. Наиме описана комедија Александра Васиљевића представља његов студентски рад на Академији уметности у Бањалуци. Како млађа генерација драматурга у региону тешко долази до инсценације својих текстова у инситуционалним позориштима, аматерска позоришта могу бити одличан пут којим ће текстови доћи до публике или се препоручити државним театрима. То је добар рецепт и за аматерске трупе јер тако њихове представе адресирају актуалне проблеме, на савременом језику блиском младима који их изводе.

Друга представа и други пример за одабир драмског текста у омладинском аматерском театру такође се могао видети на ФАПС-у, а то је представа *ГЕЈМ (GAME)* у режији Сеада Ђулића која је настала као резултат дружења аматерских глумаца Мостарског театра младих с мигрантима из Избегличког центра Салаковац код Мостара, а у оквиру међународног *IMPACT* пројекта. Енглеску реч *game* (игра) мигранати, како се објашњава током представе, користе да означе илегални прелазак границе на путу до зацртаног циља. Полазишну основу представе чине животне приче миграната из разних крајева света који су тренутно уточиште пронашли у Мостару. Документарни материјал који је театар младих снимао заједно су преточили у пост-драмску форму у виду низа монолога и кореографских сцена.

Велики део представе чини музика, арапска мелодија, дечја успванака, која је и својеврстан лајтмотив и која повезује сцене односно монологе. Како је редитељ и позоришни педагог објаснио, постојала је језичка баријера између младих из Мостара и корисника мигрантског центра. Када нису могли вербално да комуницирају доносили би инструменте и сви заједно су свирали и једни друге учили традиционалним песмама и играма. Тако су аматерски глумци практично учили и размењивали културу, вежбали емпатију, разумевање и солидарност.

Поред елемената плесног театра представа користи и форму театра маске. Током процеса тинејџери су правили маске на основу лица својих саговорника како би олакшали мигрантима да причају о својим проблемима, страховима, жељама и плановима. Саговорници су стварали дистанцу између себе и маске и како преносе тинејџери, слободније су причали о масци насталој на основу њих самих, него о себи. Ово показује врло вешто и успешно инкорпорирање другачијих позоришних форми током процеса и како се касније у самој представи ти исти елементи могу

поново користити са другим значењем. Током изведбе глумци носе маске како симбол да боја коже, пол, старост, националност не би требало да одређује судбину једног човека.

Према је *ГЕЈМ* изузетно емотивна, али непатетична представа која пружа богатство аутентичних искустава и ради за идеју едукације младих на пољу уклањања стереотипа према мигрантима и указује на бесмисао ксенофобије и национализма, много је драгоценији процес који су млади прошли правећи представу. Мало која друга ваннаставна активност би могла да им пружи увиде и знање које пружа аматерско позориште.

Последњи случај је представа која је избором теме и начином рада са младима пример добре праксе када се адаптира старији текст. Поменута драма *Буђење пролећа* Франка Ведекинда настала је овај пут у извођењу Театра Мишоловка из Новог Сада у режији драмских педагога Ибре Сакића и Јелене Здравковић.

Устаљена пракса Ибре Сакића у раду са полазницима јесте да заједно истражују која их тема тишти и о чему желе да проговоре кроз позориште. Млади су му одговарали да их интересују односи са родитељима, сексуално образовање, проблеми у школи, ментално здравље, депресивност и суицид, тинејџерска трудноћа, абортуси, питање религије, затим су набрајали изазове са којима се суочавају у свакодневном животу... Сакупивши и анализирајући њихове одговоре фасилитатори су увидели да драма настала 1891. идеално одговара њиховим потребама јер обједињује готово све набројане теме. Сам текст *Буђење пролећа* адаптиран је утолико да је обрисана свака временска одредница која смешта причу у крај 19. века. То је било довољно да се драма у потпуности актуелизује и да се учини као да је реч о изведби савременог комада такође савременог аутора.

Минималистичком режијом и сценографијом ослободио се простор за текст, за слојевите односе између школских другара, родитеља и деце, односе у школском ситему и до изражаја је дошла фантастична глумачка игра младих. Након извођења тинејџери су веома зрело причали са публиком о темама којима су се бавили, због чега мисле да су једнако актуелне, како су недоумице и грешке неких јунака могле да се превазиђу, шта су они научили из њихових наративних линија и како су изгледали њихови лични унутрашњи процеси приликом рада... Током разговора са публиком може се закључити да је одабир текста учинио да позориште буде полигон за сазревање и одрастање младих људи.

Напоменула бих и да се Театар Мишоловка тренутно налази у проблему са простором у којем раде. Иако имају одличне резултате и постоје 10 година и иако школу глуме тренутно похађа преко 120 деце, од почетка текуће године суочени су са неподршком града и у потрази су за местом у којем ће и даље моћи да се баве, не само глумом, већ образовањем, васпитање младих и да им буду савезници у пробелима које имају.

Три набројане представе показују значај избора текста у омладинском аматерском позоришту јер оно није само место где се учи вештина глуме, већ место одрастања, промишљања и слободе у којем млади могу да се баве темама које их интересује и о којима на другим местима не могу да се информишу или да причају.

Дивна Стојанов

ПОЧЕЦИ ШКОЛСКОГ ПОЗОРИШТА У СРБА

И ШКОЛСКО ПОЗОРЈЕ – ФЕСТИВАЛ СРЕДЊИХ ШКОЛА ВОЈВОДИНЕ

Несумњиво је да историја српског театра, сеже у далеку прошлост, а занимљиво је да повест новијег српског позоришта почиње школском драмом *Трагикомедија* (*Траедокомедија* коју је Јован Рајић прерадио у *Трагедија Уроша Петог*) Емануила Козачинског, написаном и приказаном, по Јовану Рајићу, вероватно јуна 1734. у Сремским Карловцима, у извођењу ученика V разреда Латинске школе. „Козачински је ту драму написао по угледу на руске школске драме која је тада много негована у Кијеву и Москви. Она није била оригиналног руског порекла, него је постала од западноевропских школских драма чији почеци допиру у XVI век. Тада су се, у сврху

усавршавања у латинском језику, у хуманистичким школама приказивале Плаутове и Теренцијеве комедије, и то, обично, при свршетку школске године или на каквим школским свечаностима током године.” (М. Томандл: 1953, 10) Школско позориште у нас се развијало под утицајем руског, украјинског и пољског школског позоришта, а давало је религиозно-моралистичке и световне представе.

Појам школска драма односи се на сценска дела с краја 15. и почетка 16. века, поучног карактера, настала под утицајем хуманиста, који су за циљ имали оживљавање античке културе и класичних језика. Језуити су је увели као саставни део наставе, а Римокатоличка црква ју је препознала као погодну пропагандну форму и моћно средство у остваривању верских циљева. Оне су, у складу с црквеном догмом, обрађивале библијске и историјске теме. Школско позориште се јавља најпре у Риму, а представе се изводе на латинском језику, потом и у другим градовима Италије, Немачкој, Холандији, Енглеској, Француској... Како се ширило територијално, временом, представе су игране све више и на народном језику. Представе су спремали студенти и ђаци са својим наставницима, прво на школским приредбама и испитима, за школску публику, а потом и ван школа, на јавним местима, затим на карневалима, за најшири аудиторијум. Укидањем језуитског, њихову праксу настављају припадници реда пијариста. Временом, у њихов репертоар улазе и комедије, потом и драмска дела из савременог живота, са све више елемената световног театра, на уштрб оних догматских и едукативних. Из западне Европе, школско позориште стиже у Пољску, а из ње у Русију и Украјину, у 17. веку, а одатле, посредством православне цркве, на наше поднебље, у 18. веку. Већ поменута, *Траедокомедија* Козачинског изведена, 1734. године у Сремским Карловцима, прва је у низу школских представа, за које се зна. Обичај сценског приказивања који се упражњавао на Божић – вертепска игра, најчешће су изводили ђаци које су припремали свештеници и учитељи. Обичај вертепа код нас је практикован највероватније и раније, али се као сценско представљање помиње од тридесетих година 18. века. Он се одржао током целог 19. и 20. века, а може се понегде видети, најпре у православним храмовима, и данас. Из извора сазнајемо и

да се „схоластичка комедија”, за сада непозната врста школске драме, играла 1753. у Сремским Карловцима, на Ђурђевдан на славјанском, затим недељу дана касније на латинском језику. Из бечких новина, из 1793, које уређује Стефан Новаковић – *Славно-сербскија вједомости* сазнајемо за извођење више школских представа: „Новине у 1793-ој у три маха јављају о школским представама и то су прве новинске позоришне вести код Срба, са ембрионалним елементима позоришне критике. Двапут су вести из Темишвара, једанпут из Вршца. Позоришна збивања забележена у новинама у два града у истој години, две представе годишње у Темишвару, а чак три у Вршцу – нису ли ово подаци који наводе на закључак о веома раширеном игрању у школама у то време. Чињеница да су ово готово једини подаци не треба да нас наведе да збир представа закључимо са данас познатима – потпуно је сигурно да ће се будућим истраживањима открити још читав низ представа.

Априла 1793. одржани су свечани испити после полугодишта у све три основне српске школе у Темишвару – у градској 18, у предграђу Фабрика 19, а у предграђу Махала 20. априла. После испита као посебна свечаност уприличен је 12. маја ‘мајалес’ ђака Фабричке школе у парку, ‘Президентвертограду’, на коме је предвече изведена *Комедија о нежном воспитанију детеј* на посебно припремљеној летњој позорници. Ђаке је припремио учитељ Јован Крестић с великим успехом, па је ова представа поновљена у августу, приликом завршног годишњег испита и истовремене визитације школе.” (Б. Ковачек: 1991, 33–34) Осим поменутих градова, ђаци из српских школа, играли су у то време и представе у: Пешти, Сент-Андреји, Новом Саду, Великом Бечкереку (Зрењанину)...

„Позоришни живот овога времена није довољно истражен у историографији наше културе, тако да једва назиремо континуитет сценских збивања према малобројним досад откривеним подацима. У XVIII веку поуздано знамо само за неколико представа које су учитељи припремали са својим ђацима приликом завршних полугодишњих или годишњих испита. Уз ђаке и ђачке родитеље, њима присуствују и други виђенији грађани и, по правилу, званична лица црквених и световних власти.

Били су то веома свечани тренуци и у представе су се, изгледа, улагала за оно време знатнија материјална средства.” (Б. Ковачек: 1991, 30)

По одласку Козачинског развија се црквено-школско позориште, које је деловало непуних двадесет година, а значај му је у одржању континуитета српског позоришта (извело је шест драма: *Ирод*, *Христов гроб*, *Прекрасни Јосиф*, *Рожденије и гоненије Мојсија*, *Алекса Божји човек*, *Мученица Варвара* и од Вићентија Ракића *Жртва Аврамова*), а затим осамдесетих година 18. века отпочиње развој световне драмске књижевности и школског позоришта у Војводини.

У српском књижевном и позоришном животу се 1813. појављује Јоаким Вујић, којег је књижевна историја назвала „оцем српског позоришта”. Деловао је у Пешти, Баји, Сегедину и у Новом Саду (приказао је *Црног Ђорђа* 4. септембра 1815). Тада долази до појављивања глумаца који су се својим квалитетом приближили професионализму, тако да позориште стаје на чврсто тле. Те елементе сусрећемо већ у дружини богослова Ђоке Дузе (у Новом Саду и Новом Бечеју, 1823), у трупи гимназијалаца Нићифора Атанацковића и Атанасија Николића (у Новом Саду, 1825)... Чињеница је да до позоришног делања Јоакима Вујића, континуитет српског позоришта премошћује школско позориште.

Школско позориште је од својих почетака до данас у сталном узрастању. Нарочито је то приметно негде од средине 20. века: процватом аматеризма, увођењем драмских секција у наставне и ваннаставне активности, кроз културноуметничка друштва, омладинске, академске и аматерске позоришне организације, драмске дружине ђака, студената... Ради инсценирања позоришних представа и приредби, окупљају се и деца предшколског узраста. У новије време, као потврда веома распрострањеног делања школских позоришта и њихових представа уметнички завидног квалитета, јесте и појава школских позоришних фестивала. Један од њих је и Покрајински фестивал средњошколских драмских трупа Војводине – ШКОЛСКО ПОЗОРЈЕ – у организацији Гимназије „Светозар Марковић” из Новог Сада.

ШКОЛСКО ПОЗОРЈЕ

Једна од наших престижнијих средњошколских установа, Гимназија „Светозар Марковић“ из Новог Сада стекла је тај статус по изванредним резултатима на плану образовања и васпитања. Стручно и пажљиво су за своје ђаке установили многобројне, такозване ваннаставне активности које доприносе проширивању знања и интересовања ученика, неговању опште културе, естетике и емпатије, развијању креативности ученика... што несумњиво богати дух и утиче на квалитетније узрастање тих младих бића ка свету одраслих.

Међу таквим програмима издваја се Школско позорје, које сваког пролећа, у мају, пре самог оног „великог“, Стеријиног позорја, окупља младе, даровите ствараоце, који својим, пре свега, глумачким и редитељским, али и списатељским, драматуршким, музичким, сценографским и костимографским остварењима уприличе театарску светковину, ученички позоришни фестивал. Како је то позоришни фестивал средњих школа Војводине, Гимназија је из године у годину стециште најталентованијих ученика Покрајине, од којих неретко неки од њих се и професионално опредељују за свет позоришне уметности. Значај овог фестивала је и у неговању и популарисању позоришне уметности на ширем плану.

Школско позорје, Покрајински фестивал средњошколских драмских трупа, осмишљен је као надметање ученика средњих школа у извођењу позоришних представа, а које воде њихови наставници.

Иницијативни одбор смотре драмских дружина средњих школа Новог Сада расписао је 1993. године конкурс за учешће на првом Школском позорју које је

планирано да се одржи у априлу 1994. године. Манифестација је првобитно замишљена као смотра драмских дружина средњих школа на територији Града Новог Сада, а 1996. године, од 3. позорја, проширена је на целу Покрајину. До данас је одржано двадесет и пет Школских позорја. У ратним годинама, за време бомбардовања 1999, као и због корона вируса, Фестивал се није одржавао.

„Девето Школско позорје донело је иновације у организацији које су значајно доградиле и усавршиле његов фестивалски лик. Најпре је измењена првобитна пракса да се изводе све пријављене представе. Да би на Позорје доспела најбоља остварења настала у текућој години, уведена је селекција представа и број представа које учествују у такмичењу сведен је на шест. У сарадњи са Новосадским позориштем Ujvideki színház обезбеђени су оптимални услови за извођење представа – професионална сцена. Посебна пажња посвећена је ликовној идентификацији фестивала, па се отада сваке године штампа централни плакат Позорја и издаје се каталог Позорја са неопходним информацијама. Већ је на 10. Школском позорју коначно уобличен фестивалски организам који је примерен савременој школи.” – бележи Соња Бјелогрлић, професорка српског језика и књижевности и вишегодишња организаторка Позорја у свом тексту: „Бајка међу картонским кутијама”, објављеног у монографији Гимназије (*Дневник без прозивника – Алманах поводом 50 година Гимназије „Светозар Марковић” у Новом Саду (1963–2013)*) [приредили: Милан Белегишанин и Татјана Вукадиновић], Гимназија „Светозар Марковић”, Нови Сад 2013, 59.)

Истински ентузијастички, посвећеници и квалитетни људи различитих струка окупили су се око Позорја, тако да је оно неминовно из године у годину превазилазило успехе претходног фестивала, готово у сваком сегменту: организационо, репертоарски, програмски, уметнички, технички...

Пре свега, они који воде бригу о Позорју, не одступају од усвојених и зацртаних начела:

Главни циљеви Школског позорја:

Подстицање уметничког стваралаштва ученика

Развој здравог такмичарског духа и мултикултуралности

Омасовљавање и повезивање на нивоу Покрајине свих драмских секција

Неговање вештине лепог говора и развој младих талената

Развијање љубави према позоришту

Унапређивање културе комуникације и толеранције ученика

Прерастање Школског позорја у институцију

Сарадници Позорја у вишебројним сегментима који чине овај позоришни фестивал су реномирани и успешни, с једне стране, и с друге, млади, талентовани посвећеници – позоришни ствараоци и стручњаци: глумци, редитељи, писци, драматурзи, театролози... Логистику и сваки вид „подршке“ у остваривању свих програмских задатака и циљева Позорја њима дају „домаћини“ – од управе и наставног кадра до техничких лица Гимназије. Такво устројство и садејство, репрезент су и, показало се гарант, перманентног уздицања квалитета и велике успешности ове школске манифестације.

Од самог његовог настанка сарадник на Позорју је био театролог Лука Хајдуковић. Био је у више наврата и селектор, као и позоришни редитељ Тибор Вајда, Весна Ждрња, глумица и професорка Академије уметности у Новом Саду. У каталогу сваког Позорја као редовна страница постоји: Многи угледни позоришни и културни ствараоци су на разне начине, неки и у више наврата, учествовали у програмима Позорја: отварали их, аутори су Уметничке поруке Позорја или су били његови гости. Између осталих, глумице: Мира Бањац, Светлана Бојковић, Соња Јосић

Стипић, Гордана Ђурђевић Димић, драмски писац Душан Ковачевић, редитељка и драмска списатељица Вида Огњеновић, редитељ Милан Белегишанин, театролози Јован Ђирилов, мр Мирослав Радоњић, др Мирослав Мики Радоњић...

Професорка Бјелогрлић у свом тексту поводом 18. школског позорја, износи суштину овог фестивала: „Гимназија 'Светозар Марковић' је одувек и била душа Позорја: она је иницијатор одржавања смотре, њен организатор, домаћин и учесник на њој. Она је одиграла улогу фестивалске институције и тако допринела ширењу позоришне уметности у школама. И ове године ми очекујемо разумевање надлежних државних чинилаца и подршку војвођанских школа и убеђени смо да ћемо своју визију Школског позорја успешно остварити.“ (Соња Бјелогрлић, „Покрајински фестивал средњошколских драмских трупа“, *Каталог 18. школског позорја*, Гимназија „Светозар Марковић“, Нови Сад 2012.)

Велики број средњих школа и гимназија из целе Покрајине је до сада наступао на Позорју. До данас су на Школском позорју учествовали и неки данас веома остварени глумци и редитељи, а учешће на њему сматрају важним искуством.

По пропозицијама је предвиђено представе у селекцији буду оцењене од стране трочланог стручног жирија, који најчешће чине глумци, редитељи, драматурзи, театролози. Жири има могућност да додели следеће награде: Награду за сценски говор, Награду за музику, Награду за ликовност представе, Награду за оригинални драмски текст, Награду за драматизацију или адаптацију, Награду за епизодну мушку улогу, Награду за епизодну женску улогу, Награду за глумачку бравуру, Награду за главну мушку улогу, Награду за главну женску улогу, Награду за професорску режију, Награду за ученичку режију, Награду за посебан сценски елемент, по нахођењу оцењивачке комисије, тзв. Специјалну награду и несумњиво највећу и најзначајнију – Награду за најбољу представу у целини.

Осим главних, додељују се и Награда „Глас публике“ (публика гласа за најбољу представу помоћу гласачких листића) и награда Позоришног музеја Војводине – Награда за ученичку новинску позоришну критику која је објављена у *Билтену* Фестивала.

Овај школски позоришни фестивал значајан је и по томе што се за сваку представу, након изведбе, организује Округли сто. Модератор је најчешће редитељ или театролог, а осим актера те представе у разговору о том сценском чину учествују и гледаоци – ученици и гости Фестивала.

Повремено, када се стекну услови, организују се и Разговори са уметником, на којима наши великани театра пред младим нараштајима износе појединости из своје уметничке биографије.

Осим плаката – визуелног идентитета Позорја, за сваки Фесивал Гимназија штампа и каталог Школског позорја, који садржи основне информације о програму Фестивала и о учесницима и *Билтен* Школског позорја, који даје текуће информације о сваком фестивалском дану, критичке приказе представа, интервјуе са учесницима и еминентним гостима... Излази најчешће у четири броја.

Организаторка Школског позорја, већ поменути професорка Соња Бјелогрлић у, такође већ поменутој монографији Гимназије, говорећи о Школском позорју, свој текст завршава следећим речима: „Оно је потврдило велики сазнајни, културни и педагошки значај ученичке позоришне представе у процесу образовања и васпитања. Оно је помогло младима да открију неодољиви свет позоришта, ту истинску чаролију људског духа и, најзад, оно је подстицало ученике и наставнике да проширују сопствене духовне хоризонте и тиме дају свом животу смисао више.“ (С. Бјелогрлић „Бајка међу картонским кутијама“, *Дневник без прозивника...*, 67.)

Наша позоришна уметност извире из далеке прошлости, али традиција позоришног стваралаштва народа који и данас живе на овом поднебљу почиње делањем црквено-школских позоришта. У духу те племените тековине и уметничке традиције и ми данас имамо школска позоришта на свим нивоима образовања – тзв. драмске секције – али смо отишли и корак даље: младе, храбре, талентоване посвећенике Талије и Мелпомене окупљају наставници средњих школа Војводине у драмске дружине, а од 1994. године Гимназија „Светозар Марковић“ из Новог Сада за њих сваког пролећа у свом граду, по узору на Стеријино позорје, уприличи ђачке позоришне игре – Школско позорје.

На уметничком мегдану, огледају се у извођењу позоришних представа ђаци из војвођанских гимназија за престижне награде од публике и стручног жирија.

И као што Међународни позоришни институт поводом Светског дана позоришта, сваког 27. марта од 1962. године, шаље традиционалну поруку на више од двадесет језика, тако и ово наше Школско позорје сваке године на почетку игара огласи своју поруку. Чини се да су ти млади хистриони, поносни на своју театарску уметност и традицију, а свесни и захвални својим претходницима на умешности у вишевековном трајању школских позоришта у нас, сваког Позорја својим талентом, умећем и посвећењем, шаљу поруку љубави – омаж својим позоришним прецима, али заветују будуће позоријанце: Млади, даровити посвећеници театра, нека свака ваша нова представа и нека свако наредно Школско позорје увек стреми ка буђењу оног најплеменитијег и најчистијег у свима нама.

Зоран Максимовић театролог

ПРИЛОЗИ:

1. Први Конкурс за учешће на Смотри драмских дружина средњих школа Новог Сада, 1993.
2. Пропозиције XXVI Школског позорја
3. Конкурс за учешће на XXVI Школском позорју

ПРИЛОГ БРОЈ 1:

Gimnazija "S. Marković"
Novi Sad, Njegoševa 22

**INICIJATIVNI ODBOR SMOTRE DRAMSKIH DRUŽINA
SREDNJIH ŠKOLA NOVOG SADA
raspisuje**

K O N K U R S
za učešće na smotri

uslovi

- 1. Škola koja želi da učestvuje na smotri može prijaviti jednu ili više predstava*
- 2. Vrsta i sadržaj predstave nisu unapred određeni*
- 3. Trajanje predstave ne bi trebalo da premaši 1 sat*

način prijavljivanja

- 4. Prijave se podnose u Gimnaziji "Svetozar Marković" Novi Sad, Njegoševa br. 22 do 15. XII 1993. godine*
- 5. Prijava treba da sadrži: Ime pisca, Delo i ime škole (ime družine)*

vreme i mesto održavanja

- 6. Od 11. do 22. IV 1994. godine na sceni Svećane sale Gimnazije "Svetozar Marković"*

nagrade

- 7. Predviđene su nagrade i diplome koje će dodeliti žiri u kome će biti glumci SNP i predavači FDU Novi Sad*

**Novi Sad
9.XI 1993.**

**za Inicijativni odbor
direktor Gimnazije**
Radomir Marović

ПРИЛОГ БРОЈ 2:

Гимназија "Светозар Марковић"
Gimnázium "Svetozar Marković"

gim.markovic@gmail.com

Његошева 22, 21000 Нови Сад, Србија
☎, ф: (+381 21) 4721 924, 4721 928, 4721 932
Njegoševa 22, 21000 Novi Sad, Srbija

ПРОПОЗИЦИЈЕ XXVI ШКОЛСКОГ ПОЗОРЈА

1. Сви руководиоци драмских секција дужни су да најкасније до 27.3.2020. године доставе пријаве за учешће на XXVI Школском позорју.
2. Пријава треба да садржи:
  - назив представе,
  - име аутора текста по коме се ради представа,
  - име режисера,
  - име сценографа,
  - име костимографа,
  - име музичког уредника и
  - имена глумаца

- кратак садржај представе
  - време трајања представе (представа може најдуже да траје 60 минута)
  - време потребно за припрему сцене
3. Уколико се представа не изводи на српском језику, потребно је уз пријаву доставити кратак превод садржаја по чиновима.

СВЕ ПРЕДСТАВЕ СА ПОТПУНОМ ПРИЈАВОМ СЕЛЕКТОР ШКОЛСКОГ ПОЗОРЈА ПОСЕЋУЈЕ У ДОГОВОРУ СА ОРГАНИЗАТОРОМ И ИЗВОЂАЧИМА ПРЕДСТАВЕ ТОКОМ АПРИЛА 2020.

ПРЕДСТАВЕ КОЈЕ СЕЛЕКТОР УВРСТИ У ТАКМИЧАРСКИ ДЕО ПОЗОРЈА ДУЖНЕ СУ ДА ДОСТАВЕ И СЛЕДЕЋЕ:

1. Програм представе и плакат (ОДШТАМПАН)
2. Три фотографије из представе, као и биографију и фотографију режисера представе у ЕЛЕКТРОНСКОЈ ФОРМИ.
3. Уз пријаву навести назив школе и адресу, име координатора, телефон, имејл и тел. школе.
4. Пријаве доставити на адресу организатора до 27.3.2020. године

Гимназија “Светозар Марковић”
Нови Сад, Његошева 22

Тел: 021/4721-924

Факс: 021/4721-928

e-mail: gim.markovic@gmail.com

Контакт особа: Сандра Антић, 021/47-21-928 лок.13, 060/515-0225

5. У периоду од 28.3. 2020. до 16.4. 2020. године селектор Позорја погледаће све пријављене представе и изабрати 6 представа које ће бити изведене на Позорју. Одлука о избору представа биће донета најкасније до 17.4.2020. године.
6. Представе ће се извести у Новосадском позоришту, Ujvidéki színház, Јована Суботића 3-5 (у непосредној близини Гимназије)

НАПОМЕНА:

1. Школе и домови ученика као учесници Позорја сnose путне трошкове и дневнице селектора.
2. Школе чије представе уђу у такмичарски програм Позорја уплаћују котизацију 10.000,00 динара + 20% ПДВ на жиро рачун Гимназије „Светозар Марковић“ Нови Сад, за финансирање реализације представе. Жиро рачун:840-1599666-11, а у позиву на број обавезно навести ПИБ.

ПРИЛОГ БРОЈ 3:

Гимназија "Светозар Марковић"
Gimnázium "Svetozar Marković"

gim.markovic@gmail.com

Његошева 22, 21000 Нови Сад, Србија

телефон: (+381 21) 4721 924, 4721 928, 4721 932

Njegoševa 22, 21000 Novi Sad, Srbija

КОНКУРС

за учешће на

XXVI ШКОЛСКОМ ПОЗОРЈУ

које ће се одржати

6,7 и 8. маја 2020. године.

Право учешћа имају све средње школе

са територије Аутономне Покрајине Војводине

под следећим условима:

1. На Школском позорју могу да се изводе **драмске представе** грађене на књижевном, укључујући и монодраму, али и на основу ауторских драмских текстова ученика и професора.
2. Равноправно учествују представе на свим наставним језицима (мађарски, румунски, словачки, русински, ромски и украјински).
3. Глумци, режисери, као и остали сарадници бити аматери – ученици или наставници школе односно дома ученика.
4. Представе ће се изводити у Новосадском позоришту,

Ujvidéki színház, Јована Суботића 3-5

(у непосредној близини Гимназије)

На Позорју ће се извести шест представа у такмичарском програму.

5. Конкурс је отворен до 27.3.2020. године

За ближа обавештења обратити се на

тел: 021/ 4721 – 924 лок.13

факс:021/ 4721 – 928

E – mail: gim.markovic@gmail.com

ОДАБРАНИ ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА:

Споменица педесетогодишњице Београдске трговачке омладине: 1880–1930, Београд 1931;

Споменица мушке гимназије у Крагујевцу: 1833–1933, Крагујевац 1934;

Споменица гимназије Шабац: 1837–1937, Шабац 1937;

Споменица о 100-годишњици Прве мушке гимназије у Београду: 1839–1939, Београд 1939;

Светислав Шумаревић, Позориште код Срба, Београд 1939;

Миховил Томандл, Српско позориште у Војводини 1736–1868, св. I, Матица српска, Нови Сад 1953;

Споменица СНП у Новом Саду 1861 –1961, СНП, Нови Сад 1961;

Borivoje Stojković, Istorija srpskog pozorišta od srednjeg veka do modernog doba (drama i opera), Muzej pozorišne umetnosti SR Srbije, Beograd 1979;

Лука Дотлић, Из нашег позоришта старог, СНП, Нови Сад 1982.

Лазар Мечкић, Улога Новобечејаца у развоју српског позоришта, Београд 1988;

Petar Volk, Pozorišni život u Srbiji 1944–1986, Institut za film, radio i televiziju Fakulteta dramskih umetnosti, Beograd 1990;

Божидар Ковачек, Талија и Клио, Матица српска – Академија уметности, Нови Сад 1991;

Petar Volk, *Pozorišni život u Srbiji 1835–1944*, Institut za film, radio i televiziju, Fakultet dramskih umetnosti, Muzej pozorišne umetnosti Srbije, Beograd 1992;

Петар Марјановић, *Мала историја српског позоришта XIII–XXI век*, Позоришни музеј Војводине, Нови Сад 2005;

Ениса Успенски, Алексеј Арсењев, Зоран Максимовић [приредили], *Јуриј Љвович Ракитин – живот, дело, сећања – Юрий Львович Ракитин, жизнь, творчество, воспоминания*, зборник, Позоришни музеј Војводине /Факултет драмских уметности, Нови Сад/Београд, 2007;

Дневник без прозивника – Алманах поводом 50 година Гимназије „Светозар Марковић” у Новом Саду (1963–2013) [приредили: Милан Белегишанин и Татјана Вукадиновић], Гимназија „Светозар Марковић”, Нови Сад 2013;

Соња Бјелогрлић, „Покрајински фестивал средњошколских драмских трупa”, *Каталог 18. школског позорја*, Гимназија „Светозар Марковић”, Нови Сад 2012;

Соња Бјелогрлић, „Бајка међу картонским кутијама”, *Дневник без прозивника – Алманах поводом 50 година Гимназије „Светозар Марковић” у Новом Саду (1963–2013)* [приредили: Милан Белегишанин и Татјана Вукадиновић], Гимназија „Светозар Марковић”, Нови Сад 2013;

- Плакати представа и Фестивала, Гимназија „Светозар Марковић”, Нови Сад;
- Каталози Школског позорја, IX–XXV, 2003–2019, Гимназија „Светозар Марковић”, Нови Сад;
- Билтени Школског позорја, Гимназија „Светозар Марковић”, Нови Сад;